
Müslümanların birliğine ve kardeşliğine en zararlı hastalıklardan biri: GIYBET

Ey îmân edenler! Zannın çoğundan sakının! Şübhesiz ki zannın bazısı günahdır;(birbirinizin kusûrunu inceden inceye) araştırmayın; bazınız, bazınızı gıybet etmesin! Sizden bir kimse, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! O hâlde Allah'dan sakının! Şübhe yok ki Allah, Tevvâb (tevbeleri çok kabûl eden)dir, Rahîm (çok merhamet eden)dir. (Hucurât Sûresi, 49:12.)

“Ey inananlar, eğer bir fasık size bir haber getirirse onu araştırın. Yoksa bilmeyerek bir kavme sataşırsınız da yaptığınıza pişman olursunuz.”(Hucurât, 49/6)

“Arkadan çekiştirip duran, kaş-göz hareketleriyle alay eden her kişinin vay hâline!” (Hümeze Suresi, 104/1)

"Ateşin kuru odunu yakması, insanın sevaplarını yok etmekte gıybetten daha hızlı değildir." (Hadis-i Şerif)

Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

“Gıybetin ne olduğunu biliyor musunuz?”

“Allah ve Resulü daha iyi bilir!” dediler.

Bunun üzerine: “Birinizin, kardeşini hoşlanmayacağı şeyle anmasıdır!” açıklamasını yaptı. Orada bulunan bir adam:

“Ya benim söylediğim onda varsa, (Bu da mı gıybettir?)” dedi.

Aleyhissalâtu vesselâm:

“Eğer söylediğin onda varsa gıybetini yapmış oldun. Eğer

söylediğin onda yoksa bir de bühtanda (iftirada) bulundun demektir.” (Tirmizî, Da’avat 53; EbûDâvud, Edeb 4)

Gıybet, bir kimsenin arkasından hoşuna gitmeyecek şeyleri söylemek, başka bir deyimle, kendimize söylendiği zaman hoşlanmayacağımız bir şeyi, din kardeşimiz hakkında arkasından konuşmamız anlamına gelir. Halk arasında dedikodu, gıybet ile aynı anlamda kullanılır. Resulullah (a.s.m.) buyuruyorlar ki:

"Gıybet, kardeşini hoşuna gitmeyecek şekilde anmandır."(Tirmizî, Birr, 23; Dârimî, Rikat, 6; Mâlik, Muvatta, Kelâm,10; Ahmed b. Hanbel, II/384, 386).

Gıybet, müslüman arasında nifaka ve şikaka, ayrılıklara ve düşmanlıklara sebep olmaktadır. Bunlara sebep olan insanlar büyük mesuliyet içindedirler. Kuran-ı Kerimde şöyle buyuruluyor:

"Müminler ancak kardeştir. İhtilaf ettikleri zaman, iki kardeşinizin arasını düzeltin; ve sakının ki, merhamet olunassınız." (Hucurat, 49/10)

Demek ki, gıybet etmek bu ayete muhalif ve karşı hareket etmek ve müminler arasındaki birliği ve kardeşliği bozduğundan çok büyük günaha sebep olabilmektedir. O zaman ondan sakınmamız ve alçakların kullandığı bu silahı istimal etmememiz gerekir.

Peygamber (a.s.m.) der ki,

"Bir kimse kardeşini bir kusur ile ayıplarsa, o kimse ölmeden o kusuru işler." (Hadis-i Şerif)

Başkalarının hoşlanmadığımız özelliklerinin hangi şartlardan

kaynaklandığını nereden biliyoruz? Kimlerin hangi zorluklar yoluyla kaderleri tarafından eğitildiklerini bilmeksizin, kimi kusurlu gözüken yönlerinin gizli bile olsa gıybetini yapmaya ne hakkımız var!

Kur'ân bizi uyarır:

“Ey inananlar, eğer bir fasık size bir haber getirirse onu araştırın. Yoksa bilmeyerek bir kavme sataşacaksınız da yaptığınıza pişman olursunuz.” (Hucurât, 49/6)

Hasan-ı Basrî şöyle der:

“Başkalarının sözünü sana ileten, getiren, muhakkak senin sözünü de başkalarına iletir. ... Zira onun yaptığı hem gıybet, hem zulüm ve hıyanet, hem de aldatma ve haset, hem nifak, fitne ve hiledir.”(10)

Gıybet ile ilgili ayetin tahlili

يَا سُمَّهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسِيحُ بِحَمْدِهِ
أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

“Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı?”
(Hucurât Sûresi, 49:12.)

âyetinde altı derecede gıybeti kötüler, gıybette altı mertebede şiddetle yasaklar. Şu âyet bilfiil gıybet edenlere yöneldiği vakit, mânâsı gelecek tarzda oluyor. Şöyle ki:

Âyetin başındaki hemze(elif), sormak mânâsındadır. O sormak mânâsı, su gibi, âyetin bütün kelimelerine girer. Her kelimedede şöyle bir mana

var ki: her kelimenin açıktan söylenmeyip dolayısıyla anlatılan bir hükmü var.

1. Hemze (Elif soru sorma manasında)

İşte, birincisi, hemze(elif) ile der: Acaba, soru ve cevap mahalli olan aklınız yok mu ki, bu derece çirkin birşeyi anlamıyor?

2. يُحِبُّ (sever)

İkincisi: bu kelimesiyle der: Acaba, sevmek ve nefret etmek mahalli olan kalbiniz bozulmuş mu ki, en nefret edilen bir işi sever?

3. أَحَدُكُمْ (biriniz sizden)

Üçüncüsü: bu kelimesiyle der: Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtimaiye(sosyal hayatınıza) ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?

4. أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ (yemeyi etini)

Dördüncüsü: bu kelâmıyla der: İnsaniyetiniz ne olmuş ki, böyle canavarcasına arkadaşınızı dişle parçalamayı yapıyorsunuz?

5. أَخِيهِ (kardeşiniz)

Beşincisi: bu kelimesiyle der: Hiç kendi cinsinize acımanız, hiç sıla-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı mânevîsini insafsızca dişliyorsunuz? Ve hiç aklınız yok mu ki, kendi âzânızı kendi dişinizle divane ve deli gibi ısıriyorsunuz?

6. مَيَّا (ölmüş)

Altıncısı: Bu kelâmıyla der: Vicdanınız nerede? Fitratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir halde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en çirkin bir işi yapıyorsunuz?

Demek, şu âyetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delâletiyle, insanları kötüleme ve gıybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fitraten ve milliyeten kötülenmiştir. İşte, bak, nasıl şu âyet îcazkârâne altı mertebede gıybeti kötülemeyle i'câzkârâne altı derecede o günahı yasaklar.

Gıybet, düşmanlık yapmayı seven, kıskanç ve inatçı insanların en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez. Nasıl meşhur bir zât demiş:

وَ أَكْبَرُ نَفْسِي عَنْ جَزَاءِ بَغِيْبَةٍ - فَكُلُّ إِعْتِيَابٍ
جَهْدٌ مَنْ لَا لَهُ جَهْدٌ

Yani, “Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzül etmiyorum. Çünkü gıybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhıdır.”

Gıybet odur ki, gıybet edilen adam hazır olsaydı ve işitseydi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zaten gıybettir. Eğer yalan dese, hem gıybet, hem iftiradır; iki katlı çirkin bir günahdır.

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:

Birisi: Şikayet suretinde bir vazifeli adama der, tâ yardım edip o yasaklanmış kabahati ondan izale etsin ve hakkını ondan alsın.

İkincisi de: Bir adam onunla teşrik-i mesai etmek ister, seninle istişare eder. Sen de, sırf fayda için, garazsız olarak, istişarenin hakkını edâ

etmek için desen: “Onunla teşrik-i mesai etme. Çünkü zarar göreceksin.”

Üçüncüsü de: Maksudı tahkir(hakaret etmek) ve teşhir(göz önüne serme) değil, belki maksudı tarif ve tanıtırmak için dese: “O topal ve serseri adam filân yere gitti.”

Dördüncüsü de: O gıybet edilen adam fâsık-ı mütecahirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği günahlarla iftihar ediyor, zulmüyle lezzetleniyor, sıkılmayarak âşikâre bir surette işliyor.

İşte bu mahsus maddelerde, garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Yoksa, gıybet, nasıl ateş odunu yer, bitirir; gıybet dahi a’ mâl-i salihayı(salih amelleri) yer, bitirir.

Eğer gıybet etti veyahut isteyerek dinledi;o vakit:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنْ اَعْتَبْنَاهُ

(“Allahım, bizi ve gıybetini ettiğimiz zâtı mağfiret et.” Suyûtî, el-Fethu’l-Kebîr, 1:87.)

demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit rast gelse, “Beni helâl et” demeli.

Kaynak:Mektubat 22.Mektub

Gıybet ile alakalı bazı hadisler

"Ey kalbiyle değil, sadece diliyle iman edenler topluluğu! Müslümanların gıybetini yapmayınız, ayıplarını araştırmayınız. Zira kim kardeşinin ayıp ve kusurlarını araştırırsa Allah da onun kusurlarını araştırır. Allah, kimin kusurunu araştırırsa onu evinin içinde bile olsa rezil ve rüsva eder." (Ebû Dâvud, İbn Ebî Dünya).

“(Arabozucu) söz taşıyan cennete giremeyecektir.” (Buhari,

Aziz ve Celil olan Rabbim beni Mi'rac'a çıkardığında, demirden tırnaklarla yüzlerini ve gözlerini tırmalayan bir topluluğa rastladım. Cebrail'e dedim ki: 'Bunlar kimlerdir?' Şöyle dedi: 'Bunlar gıybet ederek insanların etlerini yiyen ve onların şereflerine dil uzatanlardır. (Müsned, 3:224.)

"Kim ki yanında Müslüman kardeşinin gıybeti yapıldığı halde, gücü yeterken kardeşine yardım etmezse, Allah onu dünya ve ahirette zelil kılar."(Camiussağir, Hadis No:8489)